

ДАКУМЕНТЫ НАГАДВАЮЦЬ ПРА ДАСЯГНЕННІ

105–годдзю з дня стварэння Сацыялістычнай Савецкай Рэспублікі Беларусі (пазней – БССР) прысвечана і выстаўка “Старонкі гісторыі”, якая ўрачыста адкрылася ў Нацыянальнай бібліятэцы.

“Сёння мы можам гаварыць, што гэта быў важнейшы этап у станаўленні дзяржаўнасці на беларускіх землях, – заўважыў намеснік дырэктара па навуковай рабоце Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук, кандыдат гістарычных навук Павел Трубочык. – Відавочна тое, што мы прайшлі вельмі складаны шлях, што тлумачыцца шэрагам фактараў, у тым ліку геапалітычным становішчам нашай тэрыторыі. Безумоўна, гэта не давала магчымасці ў поўнай меры на больш раннім этапе рэалізаваць ідэю дзяржаўнасці

на практыцы. Менавіта ў 1919 годзе быў закладзены фундамент для далейшага аб’яднання беларускіх тэрыторый у межах адной дзяржавы. Яна займела галоўныя атрыбуты – тэрыторыю, мову, культуру”.

Так, з гэтага часу пачынаецца станаўленне беларускай рэспублікі, і гэта нягледзячы нават на тое, што ўжо праз некалькі тыдняў пасля абвяшчэння частка яе земляў была далучана да РСФСР. Такія рашэнні прымаліся ў складанай палітычнай сітуацыі, калі ішлі ваенныя дзеянні. Тэрыторыя маладой рэспублікі складалася ўсяго з шасці ўездаў Мінскай губерніі, але, як адзначыў вучоны, тады быў закладзены прававы фундамент і створаны ўмовы для далейшага аб’яднання беларускіх земляў у межах адной дзяржавы на савецкай аснове. Ужо ў 1924 годзе прайшло першае ўз’яднанне, калі да рэспублікі былі далучаны тэрыторыі, на якіх беларускае насельніцтва складала большасць. У 1926 годзе адбылося другое ўз’яднанне, пачалося фарміраванне БССР у межах, вядомых нам сёння, якое завяршылася ў 1939 годзе пасля даручэння Заходняй Беларусі. Нельга забывацца, што тэрыторыя, якую мы сёння маем, стваралася менавіта на савецкай аснове.

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Вадзім Гігін

1 студзеня 1919 года часовы працоўна-сялянскі ўрад абвясціў маніфест аб стварэнні беларускай рэспублікі. Копію гэтага дакумента можна пабачыць на выстаўцы ў Нацыянальнай бібліятэцы. Гэта выдатная магчымасць з першакрыніцы даведацца, якія мэты і задачы былі акрэслены ў тым дакуменце. Як паведаміла намеснік дырэктара Нацыянальнага архіва Алена Стуканава, архівісты, якія вывучалі пачатковы савецкі перыяд, выдалі зборнік дакументаў і матэрыялаў "1 студзеня 1919 года", у які ўвайшоў і знакаміты маніфест, і другія дакументы, якія датычыліся дзейнасці часовага ўрада. Прадстаўлены ў зборніку і дакументальныя крыніцы з архіваў Расійскай Федэрацыі ды іншых дзяржаў. Дарэчы, гэтая кніга прадстаўлена на выставе ў Нацыянальнай бібліятэцы. Акрамя матэрыялаў, якія асвяляюць часы станаўлення і развіцця савецкай рэспублікі ў даваенны час, у экспазіцыі размешчаны выданні і фатаграфіі, якія адлюстроўваюць эканамічныя, сацыяльныя і гістарычныя працэсы, што адбываліся ў БССР у пазнейшы час, паказваюць дасягненні ў розных сферах жыцця, прысвечаны вядомым партыйным і грамадскім дзеячам, літаратарам, мастакам, касманаўтам, спартсменам. Сярод іх – Зміцер Жылуновіч, Міхаіл Фрунзэ, Аляксандр Мяснікоў, Кірыл Мазураў, Панцелеймон Панамарэнка, Пётр Машэраў, Янка Купала, Якуб Колас, Кандрат Крапіва, Максім Танк, Іван Шамякін, Іван Мележ, Міхась Савіцкі, Уладзімір Мулявін, Пётр Клімук, Аляксандр Мядзведзь ды іншыя. У экспазіцыі можна пабачыць іх фатаграфіі і выданні, дзе апісваюцца лёсы гэтых асоб. Таксама ў бібліятэцы размешчана выстаўка плакатаў, якія ствараліся да юбілейных дат, звязаных з утварэннем БССР. Іх аўтарамі былі знакамітыя творцы, члены Саюза мастакоў Беларусі. Плакаты адлюстроўвалі дасягненні тых часоў, якімі ганарылася рэспубліка, паказвалі сімвалы краіны, многія з якіх актуальнымі застаюцца і ў наш час.

■ Член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі па адукацыі, культуры і навуцы Сяргей Клішэвіч

“Мы ганарымся калекцыяй плакатнага мастацтва, і маем найбольш поўную калекцыю кніг, якія паказваюць гісторыю краіны”, – заўважыў падчас адкрыцця выстаўкі генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Вадзім Гігін. Папярковыя крыніцы паказваюць, якімі хуткімі тэмпамі развівалася беларуская дзяржава. Менавіта савецкая ўлада дала магчымасці беларускаму народу для рэалізацыі творчага патэнцыялу. Гэта быў унікальны вопыт. Вадзім Гігін звярнуў увагу, што у той час калі ішлі Грамадзянская і Савецка-Польская войны, барацьба з контррэвалюцыйнымі атрадамі, траціна бюджэту выдзялялася на адукацыю, навуку. Так, да 1917 года на тэрыторыі Беларусі амаль не было вышэйшых навучальных устаноў, а ўжо ў 1920-я гады іх працавала каля пятнаццаці. Быў створаны Інбелкульт, пазней – Акадэмія навук. У абласных цэнтрах адчыняліся тэатры. І ўсё гэта адбывалася вельмі хутка. Шпарка развівалася эканоміка. За даволі невялікі час Беларусь, якая раней была аграрным рэгіёнам, ператварылася ў індустрыяльную рэспубліку. Пра ўсё гэта, а таксама пра трагічныя і гераічныя падзеі, аднаўленне пасля Вялікай Айчыннай вайны сведчыць выстаўка.

Як заўважыў член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі па адукацыі, культуры і навуцы Сяргей Клішэвіч, менавіта савецкаму перыяду гісторыі сучаснікі абавязаны тым, што сёння маюць моцную суверэнную дзяржаву: “Мы карыстаемся спадчынай папярэднікаў. Так, сацыяльная справядлівасць, абвешчаная бальшавікамі, і сёння закладзена ў Канстытуцыю. Наша эканоміка развіваецца дзякуючы таму, што працягваюць працаваць буйныя прадпрыемствы, якія пабудаваныя яшчэ ў савецкі час”. Дэпутат упэўнены, што сёння вельмі важна, каб той гістарычны перыяд вывучаўся, асэнсоўваўся, каб моладзь чула пра дасягненні БССР.

Тачыяна **Бузіноўская**
Фота Алены Дзядзюлі